

BJÖRKEN OCH STJÄRNAN
på Topeliis KUDDNÄS

Gunnar Clémentin seinämaalaus Brostuganissa.

Koivu ja tähti

Zacharias Topeliuksen satu
Ensimmäisen kerran julkaistu v. 1852
Uudenkaarlepyyn viikko 2014

Koivu ja tähti

Zacharias Topelius

Lähes kaksisataa vuotta sitten oli Suomessa suuri hätä. Oli sota ja ihmiset kärsivät köyhyydestä, nälästä ja sairauksista. Moni perhe hajosi; toisia vietiin vihollismaahan, toisten onnistui paeta metsiin ja erämaihin. Vaimo ei tiennyt miehestään, ei veli sisarestaan, eivätkä isä ja äiti tienneet lapsistaan, olivatko he vielä elossa vai jo kuolleet. Kun rauha sitten viimein tuli, niin vähän, kovin vähän, oli niitä, joiden ei tarvinnut ketään omaistaan kaivata ja itkeä.

Tämän pitkän sodan aikana oli kaksi pientä sisarusta, poika ja tyttö, viety kauas vieraalle maalle, jossa he olivat joutuneet hyvien ihmisten hoitoon. Mutta vaikka he eivät kärsineet mitään puutetta, vaikka heillä oli kaikkea yltä kyllin, he eivät voineet unohtaa isäänsä, äitiään ja synnyinmaataan.

Kun sitten huhu kertoi, että Suomessa oli rauha ja että kaikki, jotka tahtoivat, saivat palata kotiin, silloin kävi vieras maa lapsille liian tukalaksi ja he pyysivät saada lähteä kotiin. Mutta perhe, jonka luona lapset asuivat, naurahti ja sanoi: - Kotiinko? Voi teitä, ymmärtämättömät lapset, tiedätkö, kuinka pitkä matka sinne on? Yli tuhat kilometriä.

- Vähät siitä, vastasivat lapset – kunhan pääsemme kotiin.
- Mutta onhan teillä meidän luonamme koti. Täällä teillä on vaatetta ja ruokaa yllin kyllin ja ystävälliset ihmiset, jotka sydämestään teitä rakastavat. Mitä kaipaatte vielä?
- Niin, sanoivat lapset, – mutta mielemme tekee kotiin.
- Voi olla että vanhempanne ja sisaruksenne ovat kaikki kuolleet ja sen lisäksi kotimaassanne on yhä ankara hätä ja puute.
- Niin, sanoivat lapset, – mutta mielemme tekee kotiin.
- Kuka teille osoittaa tien sinne?
- Jumala, sanoi poika. Sitä paitsi muistan, että kotimme pihalla kasvaa iso koivu, jossa kauniit linnut laulavat aamuisin.
- Ja minä muistan, sanoi tyttö, että tähti iltaisin tuikkii lehtien lomitse.
- Lapsiraukat, sanoivat vieraat kasvattajat, – pyyntönne on tyhmä ja turmiollinen. Ja he kielsivät lapsia enää ajattelemasta asiaa.

Eräänä kuutamoyönä kun lapset eivät ajatuksiltaan saaneet unta silmiinsä, he päättivät paeta ja aloittaa pitkän vaelluksen kotiinpäin. He panivat vaatteet nyyttiin ja lähtivät. Kun he olivat kävelleet vähän matkaa, sanoi tyttö:

- Tiedätkö veljeni, minä pelkään ettemme löydä tietä kotiin.

Veli vastasi: - Jumala varjeelee meitä. Muistatko vielä rukouksen, jonka jo pienenä opimme koulussa?

Ystävä sä lapsien,

katso minuun pienehen.

- Niin sanoi tyttö: - Jumala lähettää enkelinsä kulkemaan rinnallamme vieraassa maassa.

Niin he kulkivat iloisin mielin eteenpäin.

Eräänä päivänä he saapuivat tienristeykseen, josta kaksi yhtä leveää tietä erkani eri suuntiin, eivätkä he tieneet, kumman tien valita. Silloin visersi oikean tien varressa kaksi pientä lintua.

- Tule, sanoi veli: - Tämä on oikea tie, sen kuulen lintujen viserryksestä.

- Niin, sanoit tyttö, suojelusenkelimme ovat pukeutuneet linnuiksi johdattaaksensa meidät kotiin. He kulkivat eteenpäin, ja linnut lensivät oksalta oksalle heidän edellään, niin hitaasti, että he helposti pystyivät seuraamaan niitä. Lapset söivät metsän hedelmät, joivat kirkasta vettä ja lepäsivät yönsä pehmeillä karhunsammalilla. Ihmeekseen he huomasivat, että mihin ikinä he päivällä saapuivat, he aina saivat ruokaa, ja mihin illalla pysähtyivät, löysivät sopivan leposijan.

Näin he vaelsivat pitkään, pitkään. Lopulta tyttö alkoi uupua ja sanoi pojalle:

- Milloin saamme alkaa etsiä koivuamme?

- Vasta sitten, kun ihmiset ympärillämme puhuvat sitä kieltä, jota isämme ja äitimme puhuivat.

Taas he kulkivat pitkän matkaa luoteeseen päin, kesä alkoi kallistua loppuaan kohti ja metsissä kävi ilma koleaksi. Seutu, jossa he kulkivat, muuttui nyt toisennäköiseksi. Tähän saakka he olivat kulkeneet suurten tasankojen halki, mutta nyt he tulivat seutuihin, joissa oli kukkuloita, vuoria, virtoja ja suuria järviä.

- Miten pääsemme jyrkkien vuorten yli? kysyi tyttö.

Poika vastasi: - Minä kannan sinua. Ja niin hän teki.

Taas kysyi tyttö: - Kuinka pääsemme vuolaiden virtojen ja aavojen selkien yli?

Poika vastasi: - Soutamalla. Ja hän soui yli järvien ja virtojen, sillä aina kun he tulivat rannalle, oli siinä vene ikään kuin heitä odottamassa.

Mutta joidenkin virtojen yli poika ui sisarensa kanssa. Ja he uivat kuin sorsat aalloilla, sillä enkelit linnun hahmossa lensivät heidän vierellään osoittaen tietä.

Eräänä päivänä he olivat kulkeneet levähtämättä aamusta saakka ja olivat hyvin väsyksissä. Illalla he saapuivat yksinäiseen taloon, joka oli vastikään rakennettu jyrkeistä hirsistä entisen palaneen sijalle. Pihalla oli pieni lapsi nauriita kuorimassa.

- Etkö antaisi meille yhden nauriin? kysyi poika.

- Tulkaa tupaan, sanoi lapsi: - Siellä äiti antaa teille ruokaa.

Silloin taputti poika innokkaasti käsiään, syleili lasta ja suuteli häntä, itkien ilosta.

- Miksi olet niin iloinen, veljeni? kysyi tyttö.

- Enkö iloitsisi? vastasi poika. Tämä lapsi puhuu isämme ja äitimme kieltä. Nyt saamme ruveta etsimään koivua ja tähteä.

Talon väki kysyi lapsilta, mistä he tulivat. Poika vastasi: - Tulemme vieraalta maalta ja haemme kotiamme, mutta meillä ei ole muuta merkkiä kuin pihalla kasvava koivu, jossa linnut laulavat auringon noustessa ja jonka lehtien lomitse kirkas tähti illalla tuikki.

- Lapsiparat, sanoi väki surkutellen.

- Suomessa kasvaa monta tuhatta koivua ja taivaalla loistaa tuhansittain tähtiä.

Poika ja tyttö sanoivat: - Jumala johdattaa meitä.

Ja he kiittivät talon väkeä ja lähtivät jälleen matkaan.

Nyt heidän ei tarvinnut syödä ja nukkua metsissä, vaan he kulkivat talosta taloon, ja saivat aina yönsijan ja leipää, milloin tarvitsivat, sillä kaikki säälivät heitä. Mutta koivua ja tähteä he eivät löytäneet.

Oi, huokasi tyttö, - Suomi on niin suuri ja me niin pienet! Emme ikinä löydä kotiamme.

Poika nuhteli häntä ja sanoi:

- Meidän tulee vain uskoa. Kyllä linnut johdattavat meidät kotiin.

- Sinäpä sen sanoit! Ja mieli täynnä uutta uskoa ja luottamusta he jatkoivat vaellustaan.

Myöhään eräänä iltana, kun he olivat jo matkanneet kaksi vuotta, he saapuivat yksinäiselle talolle. Kun he astuivat pihatanhualle, he näkivät suuren koivun, jonka lehtien lomitse loisti iltahämyssä helottava tähti.

- Meidän koivu, ikioma koivumme! poika huudahti.

- Ja meidän tähti, ikioma iltatähtemme! tyttö riemuitsi.

Ja ilosta itkien he halusivat toisiaan.

- Tässä on talli, johon isä aina vei hevosensa, sanoi poika mieltävästi.

- Ja minä tunnen kaivon, josta äiti juotti lehmää, sanoi tyttö.

- Tässä on kaksi pientä ristiä koivun juurella, mitähän ne merkitsevät? tuumi poika.

- Minua pelottaa mennä tupaan, sanoi tyttö. - Mitä, jos isä ja äiti eivät enää olekaan elossa tai eivät enää tunne meitä. Mene sinä edeltä, veljeni.

- Kuunnellaan ensin oven takana, sanoi poika sykkivin sydämin.

Tuvassa istui vanha mies ja vaimo; vanhoja he eivät oikeastaan olleet, mutta surut ja murheet olivat ennen aikojaan uurtaneet vakoja heidän otsaansa.

Mies sanoi surullisesti vaimolleen: - Kaikki neljä lapsemme ovat poissa. Kaksi lepää koivun alla, kaksi vietiin vihollisen maahan josta he eivät varmaan ikinä palaa luoksemme. Vaimo parka, edessämme on raskas vanhuus...

- Kuinka vanhat olisivat nyt nuorimmat lapsemme, jos he vielä eläisivät, sanoi vaimo.

- Poika olisi kuudentoista ja tyttö viidentoista vanha.

Hänen vielä puhuessaan avautui ovi, ja tupaan astui poika ja tyttö, jotka sanoivat tulleen kaukaa ja pysyivät leipäpalasta.

- Tulkaa lähemmäksi lapset, sanoi isä, - ja jääkää meille yöksi. Noin suuret olisivat meidänkin nuorimmat, jos olisimme saaneet pitää heidät.

- Katso, sanoi vaimo. - Noin kauniit olisivat meidänkin lapsemme, jos he eläisivät ja olisivat täällä.

Silloin lapset eivät enää voineet salata itseään, vaan riensivät syleilemään isää ja äitiä huudahtaan: - Ettekö tunne meitä? Me olemme teidän rakkaat lapsenne, jotka ovat tulleet kotiin vieraasta maasta. Silloin vanhemmat tunnistivat lapsensa ja sulkiivat heidät syliinsä. Sitten lasten täytyi kertoa kaikki elämänsä vaiheet, ja vanhemmat kertoivat omansa; ja vaikka kukin osaltaan oli kokenut paljon surua, se oli nyt kokonaan unohdettu ja muuttunut iloksi.

Ja äiti sanoi iloisesti: - Olisihan minun pitänyt arvata, kun ne kaksi pikkulintua tänä aamuna niin iloisesti sirkuttivat pihakoivussa...

Ne linnut ovat taivaan enkeleitä ja ovat koko matkan lentäneet meidän edellämme, tyttö kertoi. Nyt ne iloitsevat siitä että olemme viimein perillä.

- Nyt tiedän, sanoi tyttö.—Enkelit linnun hahmossa, jotka koko matkan seurasivat meitä ja jotka tänä päivänä ennustivat koivussa kotiintuloamme, ne olivat sisaruksemme, jotka nukkuvat haudassa.

